

Utjecaj prirodne i kulturne baštine na turističku ponudu Omiša: Primjer kulturno-gastronomskog događaja „Gusarska pobuna na Mirabeli“

Lončar, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:430174>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Stručni prijediplomski studij
Poslovanje i upravljanje

MARIJANA LONČAR

UTJECAJ PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE NA
TURISTIČKU PONUDU OMIŠA: PRIMJER KULTURNO-
GASTRONOMSKOG DOGAĐAJA "GUSARSKA POBUNA NA
MIRABELI"

ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2023. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Stručni prijediplomski studij
Poslovanje i upravljanje
Usmjerenje Menadžment u kulturi

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE NA
TURISTIČKU PONUDU OMIŠA: PRIMJER KULTURNO-
GASTRONOMSKOG DOGAĐAJA "GUSARSKA POBUNA NA
MIRABELI"

Mentorica:
dr. sc. Lana Domšić

Naziv kolegija:
KULTURNI TURIZAM

Studentica:
Marijana Lončar

JMBAG studenta:
0130317781

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
ABSTRACT	2
1. UVOD	3
2. O GRADU OMIŠU	5
2.1. GEOGRAFSKI SMJEŠTAJ	7
2.2. POVIJEST GRADA	8
2.3. KULTURNA BAŠTINA GRADA	10
2.3.1. MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA GRADA OMIŠA	10
2.3.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA GRADA OMIŠA	14
2.3.3. INSTITUCIJE	16
2.4. PRIRODNA BAŠTINA	17
3. ODREDNICE TURIZMA GRADA OMIŠA	21
3.1. BROJ TURISTA GRADA OMIŠA (dolasci i noćenja)	21
3.2. MOTIVI DOLASKA TURISTA U GRAD OMIŠ	22
3.3. GLAVNE VRSTE TURIZMA U GRADU OMIŠU	23
4. PRIJEDLOG KULTURNO- GASTRONOMSKOG DOGAĐAJA	28
4.1. OPIS IDEJE	29
4.2. VREDNOVANJE I SELEKTIRANJE KULTURNO-TURISTIČKIH ZANIMLJIVOSTI	30
4.3. POSLOVNI MODEL KULTURNO-TURISTIČKOG PROIZVODA	31
5. ZAKLJUČAK	34
6. IZJAVA	36
7. POPIS LITERATURE	37
8. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	39
9. ŽIVOTOPIS	40

SAŽETAK

Kulturni turizam u suvremeno doba postao je sve veći motiv putovanja kod turista. Ponuda kulturnog turizma, prije svega zahtjeva inovativnost i originalnost, ali isto tako i mogućnost uključivanja turista u aktivnosti pomoću kojih će se moći približiti kulturi lokaliteta na kojemu se nalaze. Cilj rada je analizirati prednosti i nedostatke trenutne kulturno-turističke ponude i predložiti način na koji se ona može unaprijediti i proširiti. U radu će se predstaviti ideja kulturno - gastronomskog događaja pod nazivom "Gusarska pobuna na Mirabeli" koja će objediniti mnoge aspekte kulturnih i povijesnih, kao i prirodnih bogatstava grada Omiša.

Ključne riječi: kulturni turizam, kulturno- turistička ponuda, Omiš

ABSTRACT

Cultural tourism in modern times has become an increasingly important travel motive for tourists. The offer of cultural tourism, first of all, requires innovation and originality, but also the possibility of involving tourists in activities that will allow them to get closer to the culture of the locality where they are. The aim of the work is to analyze the advantages and disadvantages of the current cultural and touristic offer and to propose a way in which it can be improved and expanded. The paper will present the idea of a cultural-gastronomic event called "Pirate Rebellion on Mirabela" which will bring together many aspects of the cultural and historical as well as natural resources of the city of Omiš.

Key words: cultural tourism, cultural and touristic offer, Omiš

1. UVOD

Kulturni turizam je oblik turizma koji se orijentira na putovanja i aktivnosti koje omogućuju susretanje i shvaćanje kulturnih aspekata određene destinacije. To uključuje posjete muzejima, galerijama, povijesnim spomenicima, arheološkim nalazištima, tradicionalnim festivalima, koncertima, kazališnim predstavama i drugim kulturnim događanjima. Prvenstveni cilj kulturnog turizma je obogaćivanje znanja, razumijevanja i iskustava različitih kultura, povijesti i umjetnosti. Putnici koji se bave kulturnim turizmom često su zainteresirani za istraživanje autentičnih kulturnih izraza, tradicije i načina života lokalnog stanovništva. Kulturni turizam također ima važnu ulogu u očuvanju kulturne baštine, promicanju lokalne umjetnosti i obrta te poticanju ekonomskog razvoja destinacije. Osim toga, kulturni turizam često pruža mogućnost interakcije s lokalnim stanovništvom, što omogućuje razmjenu ideja, iskustava i promicanje međukulturalnog dijaloga.

Ukratko, kulturni turizam je oblik putovanja koji spaja uživanje u kulturnim vrijednostima, obrazovanje, očuvanje kulturne baštine i interakciju s lokalnom zajednicom. Kulturni turizam Omiša posjetiteljima pruža priliku da istraže povijest, uživaju u tradicionalnoj glazbi i umjetnosti, sudjeluju u festivalima i degustiraju lokalnu kuhinju. Omiš je destinacija koja može ponuditi kulturno nasljeđe uz živopisnu prirodu i aktivnosti na otvorenom, stvarajući jedinstveno iskustvo za sve posjetitelje.

Kako bi se grad Omiš svojom ponudom na pravilan način pozicionirao na tržištu, potrebno je kontinuirano pratiti suvremene turističke trendove. Zbog nedovoljnog vrjednovanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine Omiša javlja se izostanak sredstava za obnovu i zaštitu kulturne baštine grada. Također, nedostaje ulaganja u marketing, infrastrukturu i razvoj novih proizvoda koji bi zadovoljavali potrebe tržišta. Ovaj rad za cilj ima prikazati i opisati turističku ponudu grada Omiša koju, između ostalog, čine mnogobrojni fenomeni prirodne i kulturne baštine grada. Cilj rada je analizirati prednosti i nedostatke trenutne kulturno-turističke ponude i predložiti način na koji se ona može unaprijediti i proširiti. U radu će se predstaviti ideja kulturno - gastronomskog događaja pod nazivom „Gusarska pobuna na Mirabeli“ koja će objediniti mnoge aspekte kulturnih i povijesnih, kao i prirodnih bogatstava grada Omiša.

Rad je podijeljen na pet dijelova u kojem će se u uvodu saznati o kratkom sadržaju samoga rada. U drugom poglavlju govorimo općenito o gradu Omišu, njegovom statusu kroz povijest ali i danas, također i o geografskom smještaju grada Omiša te njegovoj kulturnoj i prirodnoj baštini. Treće poglavlje je usko povezano s odrednicama turizma grada Omiša kao što su glavne vrste turizma u Omišu, broj dolazaka i noćenja ali i motivi turista da posjete Omiš. Četvrto poglavlje će predstaviti ideju kulturno - gastronomskog događaj "Gusarska pobuna na Mirabeli" po kojemu je rad dobio svoj naziv. Posljednji dio rada, zaključak, kratki je osvrt na napisani rad.

2. O GRADU OMIŠU

„Omiš je grad bogat kontrastima, prirodnim i povijesnim, kao malo koji drugi u Hrvatskoj. Niknuo je i polako rastao podno visokih i strmih hridina, obronaka omiške Dinare, na vrlo skučenom jezičcu tvrdoga tla, oplakivanom sa sjeverozapadne strane rijekom Cetinom, a s juga i jugoistoka morem. Nastao je kao "podgrađe" omiške tvrđave sagrađene visoko iznad njega na brdu.” (Kovačić,1992:216)

Kovačić (1992) smatra da je Omiš bio glavno središte neretvanske kneževine u razdoblju ranog srednjeg vijeka, te da je poslije bio državica primorskih Kačića koji su gospodarili dobrim dijelom Jadranskoga mora. Omiš je već u srednjem vijeku bio okružen debeli zidinama jer nije bio dovoljno zaštićen od napadača s mora i kopna. Tvrđava Starigrad imala je svoju vojničku posadu, dok je u kanjonu rijeke Cetine sagrađena pomoćna tvrđava Viseć. Na manjem, strmom dijelu brda sagrađena je kula Peovica. Omiš je dobio naslov “grad” iz razloga što je bio utvrđen i obzidan, ali smatrao se gradom najnižeg stupnja (izraženo riječju *oppidum*). Omiš bi prema shvaćanjima iz toga doba postao punopravnim gradom tek kada bi bio biskupsko sjedište, što je za Omiš u to doba bilo gotovo pa nemoguće. Omiš zbog svoje blizine Spitu, nije mogao dobiti svoga biskupa, iako je u o doba bilo gradova koji su bili manje razvijeni i u lošijem položaju, ali imali su svoje biskupe (npr. Makarska).

U prvoj polovici 14.stoljeća u Omiš je došao makarski biskup Valentin jer u Makarskoj nije mogao trajno ostati. Smatra se da je u dogovoru sa stanovnicima Omiša, pokušao Omiš pripojiti makarskoj biskupiji. Splitska nadbiskupija se tome usprotivila te je biskup Valentin morao otići. U drugoj polovici 16.st. u Omišu su boravili neki od duvanjsko-makarski biskupi protjerani sa svoga područja od turskih osvajača. U drugoj polovini 17. stoljeća pokušao je Omiš dobiti za svoje biskupsko sjedište makarski biskup Marijan Lišnjić, ali i on bez uspjeha. Tako je crkveni položaj toga gradića ostao nepromijenjen. To je uvijek bila i ostala ugledna župa splitske nadbiskupije, sve do 1830., najuglednija poslije katedralne župe sv. Duje u Splitu (dok u sastav splitske biskupije nisu ušli bivši biskupski gradovi Trogir i Makarska!). (Kovačić,1992)

Kada govorimo o gradu Omišu danas, tada možemo reći da administrativno ulazi u sastav Splitsko-dalmatinske županije te se smatra središtem jugoistočnog dijela splitske aglomeracije. Prema popisu stanovništva iz 2011., ima 14.936 stanovnika u 31 naselju. I stanovništvo i turistička aktivnosti koncentrirani su u sedam obalnih naselja – Omišu, Stanićima, Čelini, Lokvi Rogoznici, Mimicama, Marušićima i Pisku – u kojima živi dvije trećine stanovnika i u kojima se odvija preko 90 posto turističkog prometa. Najveće je naselje je Omiš sa 6.462 stanovnika, odnosno 43,4% ukupnog stanovništva. (Boranić Živoder et al.,2020)

Slika 1. Grad Omiš

Izvor: Outdooractive,2023. Hikes in Omiš. Outdooractive. Dostupno na:

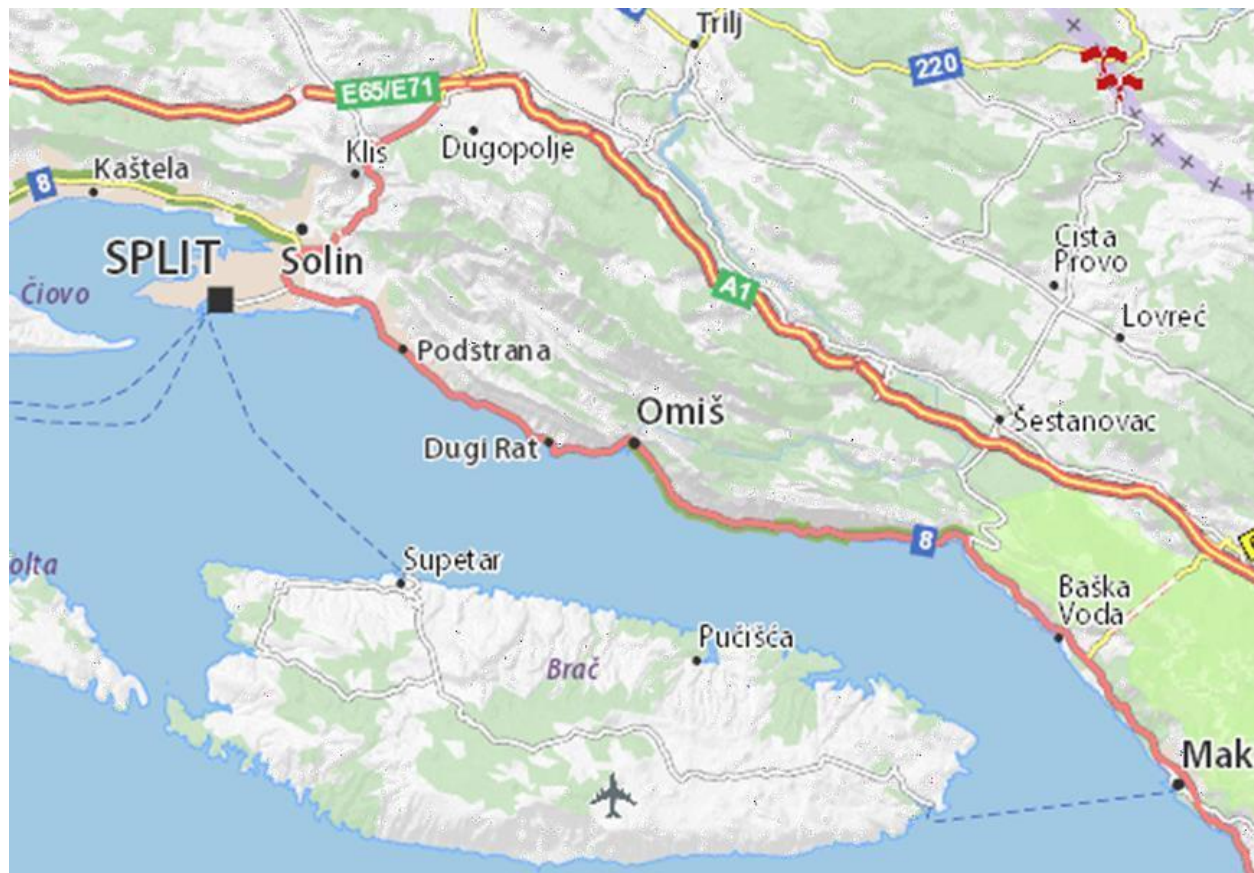
<https://www.outdooractive.com/en/hikes/omis/hikes-in-omis/192209708/> Preuzeto: 27.03.2023.

2.1. GEOGRAFSKI SMJEŠTAJ

Prema Pomorskoj enciklopediji iz 1975. godine, Omiš je gradić i luka u srednjoj Dalmaciji, jugoistočno od Splita, na ušću rijeke Cetine. Leži na kraju manjeg zaljeva, što ga zatvara rt Dugi rat, zapadno od Omiša, i rt između uvale Male i Velike Luke, jugoistočno od Omiša. Obala zapadnog dijela zaljeva niska je i pješčana, uz nju se proteže do 700 m širok plicak, koji je nastao nanosima Cetine. (Ujević,1957)

„S površinom od 266 km², područje grada Omiša graniči sa šest općina –Dugi rat, Dugopolje, Trilj, Cista Provo, Šestanovac i Zadvarje. U službenom sastavu Grada definirano je, osim starog grada, trideset (30) naselja, a područje priobalja od zaobalnog područja dijeli planinski lanac - Poljička planina, Mosor i Omiška Dinara. Cjelokupan prostor grada podijeljen je vizualno planinom na dva područja, ali se funkcionalno grad dijeli na tri različite cjeline: Zagora i Poljica, stari grad Omiš i Rivijera koja se proteže na više od 20 km. Područje grada Omiša bogato je prirodnim nasljeđem u kojem se posebno ističe kanjon rijeke Cetine, geomorfološki fenomen koji je rijeka Cetina stvorila na svom putu do mora. Kanjon Cetine ima status zaštićenog krajolika još od 1963. godine i to na području od ušća rijeke do Radmanovih mlinica. Kanjonom upravlja županijska Javna ustanova odgovorna za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode.

Visoki planinski lanci Mosora i Dinare posebna su obilježja ovog kraja jer se s visokih vrhova naglo spuštaju ravno u more i cijelom području daju impozantnu sliku prirodnog bogatstva. Na posebnost omiškog krajolika definitivno utječe ovaj jedinstven spoj rijeke, mora i planina koji Omišu daje šarm i prepoznatljivost prirodnog okruženja. Omiš je poseban i po svojim pješčanim i šljunčanim dugim plažama s najdužom gradskom plažom (1km), a zajedničkog naziva Omiška rivijera - sinonim za omiško ljetno turističko odmaralište.“ (Domljan, 2006:7)

Slika 2. Prikaz grada Omiša na karti

Izvor: Viamichelin, 2023. Dostupno: https://www.viamichelin.com/web/Maps/Map-Omis-21204-%20Splitsko_dalmatinska_zupanija-Croatia Preuzeto : 27.03.2023

2.2. POVIJEST GRADA

„Omiš je jedan od najsačuvanijih hrvatskih srednjovjekovnih gradova. Nastao je na samom ušću rijeke Cetine i kraju njezina kanjona, na prostoru izvanredne ljepote. Vrlo sigurna i duboka luka te mogućnost plovidbe donjim tokom Cetine davala je utočište gusarima (čiji korijeni sežu znatno dalje u prošlost) pa je Omiš po njima i poznat u srednjovjekovnim kronikama i plovidbenim priručnicima. Gusarstvo Malduka ili Osora Kačića izazvao je okolne vladare, pa i samog papu, kojima je sigurna plovidba Jadranom bila od izuzetne važnosti. Stoga je i pokrenuto nekoliko vojnih akcija protiv Omišana. Gradom tada vlada moćna kneževska obitelj Kačić koju će krajem

XIII. stoljeća zamijeniti Šubići- Bribirski. Nad Omišem će se nakon toga izmjenjivati razni gospodari, između kojih i bosanski velikaš i herceg Stjepan Vukčić- Kosača, kojemu će Venecija 1444. godine oduzeti grad i vladati njime do 1797. godine. Tijekom mletačke vladavine grad dobija današnji izgled i dijeli se na dva dijela odvojena glavnom ulicom koja vodi do istočnih i zapadnih vrata. Sjeverno od nje je nepravilna mreža uličica i stepenica na padinama planine dok se prema jugu formiraju pravokutni blokovi kuća s ortogonalnom renesansnom mrežom ulica. Grad dobija providurovu ili kneževu palaču, ložu, pisarnicu, fontik (skladište žita) te Arsan odnosno arsenal (spremište za brodove, opremu...).“ (Alduk, 2010:134)

„Omiš je tipičan srednjovjekovni gradić s dobro utvrđenim kaštelom i podgrađem tj. gradom u podnožju kaštela. Grad se razvija oko župne crkve sv. Mihovila tj. između litica Omiške Dinare, Cetine, mora i tzv. Fošala (danas glavne šetnice i ceste kroz grad a nekada kanala ispunjenog vodom). Omiš je imao svoje bedeme vjerojatno još u XII. Stoljeću. Tijekom mletačke opsade grada 1444. veći dio tih bedema je uništen ali je mogao služiti do kraja XV. Stoljeća. Bedemi su zatvarali grad s zapadne strane (uz obalu Cetine), južne (uz već spomenuti Fošal) te istočne (prema luci, koju je branio jedan posebni zid i kula). Samostalna kula nalazila se i na današnjoj Punt (gdje su se smjestili gradski vrtovi) a zajedno s još jednom na suprotnoj riječnoj obali branila je ulaz u ušće Cetine. Između dvije kule rastezao se lanac koji je sprječavao ulaz u rijeku. Tijekom XVI. Stoljeća mletačka uprava poduzima brojne popravke starih i gradnju novih badema i kula o čemu nam svjedoči i natpis providura Lorenza Minia iz 1542. godine uzidan u blizini današnjeg Poljičkog trga uz samu desnu obalu Cetine. U produžetku srednjovjekovne kule Turjun na Fošalu godine 1659. započeta je gradnja velikog peterostranog bastiona koji je dugo vremena stajao nedovršen. Najveći dio omiških bedema stradao je u drugoj polovici XIX. stoljeća kada se gradi nova cesta iz Splita,. Fošal se tada zatrpava a grad se otvara prema jugu. Danas je u dvorištima pojedinih kuća sačuvan manji dio gradskih bedema s vidljivim zazidanim kruništem. Njihov južni pravac se nazire u popločanju sjeverno od Fošala (ispod prvog reda kuća) a na isti način je prikazan i veliki bastion prema Punt.“ (Alduk, 2010:135)

2.3. KULTURNA BAŠTINA GRADA

U ovom poglavlju ćemo kulturnu baštinu grada Omiša klasificirati na materijalnu kulturnu baštinu, nematerijalnu kulturnu baštinu te na institucije grada Omiša.

Kulturna baština, materijalna i nematerijalna, zajedničko je bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, a njena zaštita jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta. Ministarstvo kulture i medija razvija mehanizme i uspostavlja mjere zaštite kulturne baštine s ciljem osiguranja njene održivosti što podrazumijeva identificiranje, dokumentiranje, istraživanje, održavanje, zaštitu, korištenje te promicanje njenih vrijednosti.

Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja. Arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru. Nematerijalni oblici kulturne baštine i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština i zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima. Vrijednosti kulturne baštine prepoznajemo kao starosne, povijesne, kulturne, umjetničke i autentične¹.

2.3.1. MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA GRADA OMIŠA

„**Gradska utvrda Peovica/ Mirabela** podignuta je na šest međusobno povezanih razina, na strmim hridinama koje se od Omiške Dinare odvajaju prema Cetini. Cijelim sklopom dominira visoka romanička kula (Peovica) iz XIII. stoljeća. Kula je trapezoidnog tlocrta s izrazito debelim zidovima. U prizemlju se nalaze mala zazidana vrata odnosno tajni izlaz kroz koji se moglo gotovo nezamijećeno napustiti utvrdu. Drugi kat je presvođen, a iz njega se pristupa terasi na samom vrhu. Kula je restaurirana nakon što ju je krajem 80-ih godina djelomično porušio udar groma. Od

¹ Ministarstvo kulture i medija, [https://minkulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://minkulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)) (29.05.2023)

tvrđavskih sadržaja danas je vrlo malo sačuvano. Tijekom povijesti kaštel je doživio brojne popravke i pregradnje. Tako su na trećoj razini sačuvani ostatci bedema i kule sa zazidanim gibelinskim kruništem. U utvrdi je postojalo nekoliko zgrada, između ostalog i stan hercega Stipana Vukčića Kosače, jednog u nizu omiških srednjovjekovnih gospodara. Iako se gradnja kaštela datira u kraj XII. tj. u XIII. stoljeće nalaz novčića bizantskog cara Bazilija I.(867- 886) svjedoči o postojanju ranije utvrde na ovom izuzetnom položaju. Prema izvještaju iz 1575. godine kaštel je u ruševnom stanju i već tada je napušten.“ (Alduk, 2010:138)

„**Tvrđava Fortica**, iako površinom malena omiška tvrđava Starigrad, poznatija kao Fortica, jedna od najdojmljivijih fortifikacija na jadranskoj obali. Smjestila se na liticama visoko iznad kanjona Cetine i samog grada na krajnjem zapadnom izdanku Omiške Dinare. Fortica je sagrađena na mjestu prapovijesne gradine i antičke utvrde. Ta ranije tvrđava bila je dio antičkog naselja Oneum smještenog u obližnjem zaseoku Baučići. Iako se prvi put spominje 1423. godine, odnosno 1448. godine, Starigrad je sagrađen vjerojatno krajem XIV. i početkom XV. Stoljeća. S tvrđave se kontrolira široki prostor od Bračkog i Hvarskog kanala preko obale do srednjih Poljica.“ (Alduk, 2010:127)

Staro omiško groblje nalazi se istočno od centra grada u smjeru istočnih gradskih vrata, oko crkve Gospe Snježne. Crkva je proširena 1623. dok je njeno današnje pročelje s portalom, rozetom i zvonikom na preslicu iz 1749. njena je lađa sa slomljenim svodom dograđena polukružnoj apsidi koja je iste širine pa se pretpostavlja da je apsida dio starije crkve koja je bila usmjerena istok-zapad. U sjeverozapadnom dijelu groblja je Crkva sv. Luke sagrađena 1618.godine. Ona je jednobrodna, presvođena slomljenim svodom i bez apside, usmjerena sjever- jug. Grobnice se nižu zgusnuto oko Gospine Crkve, većinom usmjerene istok- zapad. Dio njih ima natpise s naznakom vlasnika i godine gradnje, a ponekad i grb obitelji. Starije grobnice bliže su crkvi, a najstarija datira iz 1515.g. Osim spomenutih grobnica postoje šest sarkofaga iz rimskog vremena od kojih dva imaju poklopac s kosim stranama, dva poluobla i dva ravna. Na jednom od njih je uz izlizani natpis uklesana 1511. g, a drugi ima grb obitelji Dešković s natpisom. Sarkofazi imaju izvornih natpisa i oznaka. Omiško groblje predstavlja jedinstveni primjer u Dalmaciji obzirom na tip grobnica s uklesanim natpisima, a nalaze se na otvorenom. Na njima su imena omiških obitelji koja se

neposredno povezuju s poviješću grada. Na ovom se mjestu mogu očekivati arheološki nalazi s obzirom na postojanje jedne veće crkve od današnje.²

„**Crkva sv. Mihovila**, prvu četvrtinu 17. stoljeća zaista se s pravom može nazvati zlatnim razdobljem u povijesti omiškoga sakralnog graditeljstva i općenito vremenom u kojemu je Omiš dobio svoje najvrjednije umjetnine i tako se uključio u umjetničke tokove renesansnoga i baroknoga vremena, življe i uspješnije nego se moglo očekivati od toga maloga grada na samoj granici s Osmanskim Carstvom. Velika i lijepa župska crkva sv. Mihovila glavno je, najvažnije i najtrajnije omiško graditeljsko ostvarenje iz toga razdoblja. U svijesti i osjećaju velike većine Omišana njoj je uvijek pripadalo najposebnije mjesto, najprije i poglavito kao žarištu vjerskog okupljanja i života, a ujedno i općem susretništu ljudi iz svih društvenih slojeva, različitih staleža i životnih dobi, sve to u ozračju liturgijskih obreda i religiozno-pučkih svečanosti raznolika sadržaja i ugođaja. Stoga se ne treba čuditi što su je Omišani i drugi znali ponekad okriti vrlo uglednim naslovima, nazvati je u prvim godinama poslije dovršenja katedralom, u drugoj polovini 18. stoljeća zbornom crkvom i napokon u 20. stoljeću nadžupskom crkvom. Nijedan od tih naziva nije joj službeno pripadao, ali svi su nekako osjećali da to po mnogočemu nije obična župska crkva kao sve druge.“ (Kovačić,1992:242)

Crkvice Svetog Roka nalazi se u staroj gradskoj jezgri, kod nekadašnjih zapadnih gradskih vrata. Spominje se u vizitaciji iz 1579. godine, što znači da je ranije sagrađena. To je bila crkva istoimene bratovštine. U ovu je crkvicu premješten barokni oltar, koji je u 18. stoljeću bio podignut u crkvi Svetog Petra na Priku. Prilikom restauracije crkve Svetog Petra 1961. godine oltar je iz te crkve uklonjen i smješten u ovu crkvicu. Crkva i slika sv. Roka temeljito su obnovljene 1998. godine, za župnika don Ljube Bodrožića³

² Grad Omiš, službene stranice, <http://omis.hr/OGradu/Znamenitosti/tabid/59/Default.aspx> (16.02.2023)

³ Crkva Svetoga Roka- Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš, <https://zupa-svmihovila-ark.hr/crkva-svetoga-roka/> (27.03.2023.)

Franjevačka crkva Gospe od Karmela sagrađena je 1770. godine od lijepo klesanog kamena. Crkva je nasljednica starije i znatno manje crkvice Gospe od Karmela koja se nalazila na istome mjestu i imala svoju bratovštinu. Gradnja crkve započela je 1741. godine. Crkva ima gotički prelomljeni svod. Godine 1909. unutrašnjost je potpuno obnovljena. Podignuti su novi oltari, izrađena dva kora, jedan iznad vrata, a drugi iznad glavnog oltara. Izrađen je i novi strop, kojega je oslikao Fioravante Ravalico. Taj je strop 1978. godine pao i unutrašnjost crkve potom je pročišćena te je dobila prvotni gotički oblik. Veliki oltar, kao i oltar Gospe od Karmela napravljeni su od mramora, a izradio ih je majstor Zeffirino Grassi na početku 20. stoljeća. Na Gospinom oltaru je mali gotički Gospin kip iz 15. stoljeća, koji se nalazio u srušenoj crkvi i od Omišana častio znatno prije dolaska franjevaca. Grassi je uredio i oltar sv. Paškala, a oltar sv. Ante rad je Pavla Bilinića 1907. godine, koji je uredio i oltar sv. Frane ispod Gospina oltara. Kasnije su u crkvi napravljene niše, u njima spilja Gospe Lurdske i Gospa Fatimska.⁴

Crkva Svete Marije- Gospe Snježne, nalazi se izvan starih gradskih zidina, na starom gradskom groblju. To je bila crkvica Gospine bratovštine. Današnja je crkva proširena 1623. godine, a današnje pročelje s portalom, rozetom i zvonikom na preslicu je iz 1749. godine. Lađa ima slomljeni svod i polukružnu apsidu. Stručnjaci pretpostavljaju da je apside ostatak starije crkve. Stara crkva prvi put se spominje 1527. godine. Crkvica je duga 11,30 i široka 5,05 metara. Crkva je 1976. godine proglašena spomenikom kulture. Ispod crkvice nalaze se ostaci ranokršćanske crkve iz 5. ili 6. stoljeća, na što upućuju dijelovi apside.⁵

Kula Turjun je ugaona, kvadratna, kopnena kula (Torre di terraferma) iz 17. stoljeća, preostala nakon rušenja i adaptacije dijelova jugoistočnih gradskih zidina. Uz nju su se nalazila „Vrata od vrtova“, koja su vodila do polja i vrtova na pješčanom poluotoku Punti. Na pročelju kule sačuvani su mletački grbovi iz raznih razdoblja, sa srušenih zidina i providurove palače.⁶

⁴ Gospe od Karmela, franjevci- Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš, <https://zupa-svmihovila-ark.hr/gospe-od-%20karmela-franjevci/> (27.03.2023.)

⁵ Crkvica Svete Marije –Gospe Snježne, Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš, <https://zupa-svmihovila-ark.hr/crkva-%20svete-marije-gospe-snijezne/> (27.03.2023.)

⁶ Baština, TZ Omiš, <https://www.visitomis.hr/kulturna-i-prirodna-bastina?page=4> (27.03.2023.)

Istočna gradska vrata su kopnena vrata (Porta terraferma), pripadaju dobro sačuvanim istočnim gradskim zidinama. Od njih se prema Zapadnim vratima na rijeci proteže glavna gradska ulica. Natpis iznad vrata (1682.) svjedoči o njihovoj gradnji za vrijeme mletačke uprave.⁷

Monumetalni peterostrani bastion, barokni balurad na jugoistoku grada izgrađen je tijekom Kandijskog rata (1645.-1669.) između Mletačke Republike i Osmanlijskog carstva, a za vrijeme uprave generalnog providura Antonija Bernarda. Obuhvaćao je kulu Turjun (Torre di terraferma) i „Vrata od vrtova“ koja su vodila do polja i vrtova na pješčanom poluotoku Punti.⁸

2.3.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA GRADA OMIŠA

Priprema Poljičkog soparnika -soparnik je u prošlosti bio posno soparno-suhoparno jelo, koje se pripremalo u dane posta i uoči blagdana Svih svetih. Umotan u kožu, soparnik je bio nezaobilazan dio sadržaja svake težačke naprtnjače. Umotan u kožu od svinjskog mjehura, mogao je dugo trajati, a iza njega se obično pilo malo vode pomiješane s vinskom kvasinom. To je težake osvježivalo i davalo im je novu snagu za rad. Soparnik se radi od tankog tijesta punjenog nadjevom od blitve, maslinova ulja, mladog luka i soli te se peče pod pepelom i žarom koji se nanosi lopaticom na soparnik. Priprema poljičkog soparnika uvedena je na listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske.⁹

Klasko pjevanje je tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Tradicija klapa i klapske pjesme kakvu je poznajemo i danas, formira se sredinom 19. stoljeća, u vrijeme kada su se profilirali kulturni i glazbeni identiteti mediteranskih gradića na našoj obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Javlja se u pučkim slojevima društva kao rezultat sklada postojećeg duhovnog stanja u mediteranskim gradićima toga doba. Stil pjevanja je vremenom evoluirao od tipično tradicijskog oblika pjevanja (klapska pjesma) i postojanja klapa, do stručno postavljenog i organiziranog oblika pjevanja koji se u današnje vrijeme svojim načinom prezentacije više ubraja u stilove popularne nego tradicijske glazbe. Polovicom 19. stoljeća, u Dalmaciji djeluju formalne

⁷ Baština, TZ Omiš, <https://www.visitomis.hr/kulturna-i-prirodna-bastina?page=3> (27.03.2023.)

⁸ Baština, TZ Omiš, <https://www.visitomis.hr/kulturna-i-prirodna-bastina?page=3> (27.03.2023.)

⁹ Kuhaona, <http://www.kuhaona.com/2014/04/o-soparniku/> (27.03.2023.)

i neformalne pjevačke družine koje preuzimaju termin klapa. Danas riječ klapa najčešće asocira na organizirane pjevačke skupine sa specifičnim a capella repertoarom dalmatinskih klapskih pjesama. Pojam festivalska klapa povezan je s nastankom Festivala dalmatinskih klapa u Omišu (Omiški festival). Omiški je festival uvelike zaslužan za promociju klapskog pjevanja i prva je institucija koja je klapsko pjevanje prezentirala kao organizirani oblik tradicijskog (a kasnije i umjetničkog) glazbovanja. Festival klapa je formalno organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama. Postanak Omiškog festivala kao institucije inicirao je nastanak mnogih klapa.¹⁰

Slika 3. Prikaz Festivala dalmatinskih klapa u Omišu

Izvor: Adriaticket, 2023. Dostupno: https://adriaticket.com/event/8122-gala-konzert-klapa_pobjednica-55-fdk-omis
Preuzeto: (27.3.2023.)

¹⁰ 10 Santo travel agency, <https://www.santo-bol-croatia.com/cro/O-Hrvatskoj/Nematerijalna-dobra-Hrvatske-%20upisana-na-UNESCO-Reprezentativnu-listu-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva> (27.03.2023.)

2.3.3. INSTITUCIJE

Gradski muzej Omiš osnovan je 1986. godine. Smješten je u zgradi neposredno uz istočna gradska vrata, na ulazu u staru gradsku jezgru. Svrha i poslanje muzejske ustanove oblikuje se kroz njenu osnovnu zadaću, a to je sustavno prikupljanje, obrada i dokumentiranje, zaštita, očuvanje i prezentacija kulturnog nasljeđa materijalne i duhovne baštine s područja koje administrativno pripada Gradu Omišu. Time se definira i vizija muzeja, koji postaje poveznica kulturne baštine Omiša, pojedinaca i javnosti. Muzej je glavni akter u očuvanju, unaprjeđenju i podizanju svijesti o vrijednosti kulturno-povijesne baštine omiškog kraja za dobrobit i napredak šire zajednice. Svojim aktivnostima kroz radionice, predavanja i izložbe ostvaruje svoju misiju educirajući javnost i pojedince o sveukupnom baštinskom nasljeđu i kulturi omiškoga kraja.¹¹

Muzej franjevačkog samostana - u prizemlju muzeja je pinakoteka s vrijednim predmetima koje su franjevci donijeli sa sobom iz Prološkog blata. Zanimljiva su dva barokna srebrna kaleža utemeljitelja samostana fra Stjepana Vrljića. Sačuvan je i njegov misal okovan srebrom Pistule i Evangelya po sfegodischie horvatskim yazickom stumacena, izdana u Veneciji 1586. g. Tu su i priručnici za obredno pjevanje (18. st.), zavjetni darovi (18. i 19. st.), kanonske barokne ploče, jeruzalemski križevi (18. st.), procesijski križ (18. st.). Slike su uglavnom iz 18. st. Među arhivalijama se ističe Arkivalna knjiga, napisana bosančicom - kronika bijega fratara iz Prološkog blata (Imotski) 1715. g. U arhivu se čuva zbirka rukopisa na bosančici, nastalih od 16. do 19. st. Tu je i 46 turskih dokumenata napisanih bosančicom, a dijelom i arapskim pismom, od kojih najstariji potječe iz 15. st. Arhiv sadržava i glazbeni fond. U biblioteci ima oko 10 000 knjiga.¹²

Gradska knjižnica Omiš – u Omišu je 17. prosinca 1929. osnovana Gradska knjižnica sa ukupno 1420 knjiga, koja je imala zadaću prosvjećivanja svih slojeva stanovništva i bila pristupačna najsiromašnijim slojevima društva. Knjižnica je zatvorena 1938. godine, a knjige, ukupno njih 1581 i veći broj časopisa i brošura preuzeo je upravitelj škole gospodin Matulić. Knjižnica je za javnost ponovo otvorena 1968. godine od kad je djelovala u sastavu Centra za kulturu. Od 2000-

¹¹ Gradski muzej Omiš, <https://gradskimuzejomis.hr/> (27.03.2023.)

¹² MDC-Hrvatski virtualni muzeji, <https://hvm.mdc.hr/pinakoteka---muzej-franjevackog-samostana-%20omis,126/hr/crkvene-zbirke/> (27.03.2023.)

te godine knjižnica je samostalna ustanova u kojoj je zaposlena jedna stručna osoba. U početno vrijeme osamostaljenja knjižnica je naišla na prepreke daljnjem razvoju. Nalazila se, naime, u skučenom, vlažnom i nedovoljno osvjetljenom prostoru od svega 30m² kojeg je dijelila s Gradskim muzejom. Pristup za invalide, starije i nemoćne osobe je bio neadekvatan, a zbog skučenosti prostora knjige su se nalazile u kutijama, jer se niti jedna, nakon obrade, nije imala gdje smjestiti. Zbog navedenog, knjižnica se u suradnji s gradskom upravom premješta u novi prostor na Puntici od 2001. godine. Knjižnica danas broji preko 30 000 svezaka, upisano je preko 800 članova.¹³

2.4. PRIRODNA BAŠTINA

Prirodne ljepote Omiša i njegove okolice su mnogobrojne. No mi ćemo se ograničiti na tri najveće i najzamjetljivije: Kanjon Cetine, bočati predio mora uz ušće Cetine i Omišku Dinaru. Spoj tih triju prirodnih vrijednosti čini Omiš jedinstvenim na Jadranskoj obali. Ispreplitanje tih triju elemenata daje ovom podneblju karakterističan i osobit krajobraz, specifičnu klimu, specifičan životinjski i biljni svijet, te osobito geomorfologiju. Prvi dojam promatrača ovog krajolika ostavlja jak dojam: visoke sive planinske stijene tik uz drevni Omiš, prostrano i razvedeno ušće rijeke Cetine koje daje specifičan zeleni kolorit podneblju Omiša i plavetna pučina mora. Okrutnost ovog područja bila je pristupačna samo posebnom soju ljudi: najizdržljivijem i najratobornijem, koji su stvorili na njemu u prošlosti impozantno gusarsko gnijezdo- pečat, povijest i ponos ovog grada. (Pešić, 2006: 17)

Kanjon Cetine je jedan jedinstveni geomorfološki fenomen na jugu Hrvatske tj. u Dalmaciji i nezaobilazan dio prirodnog bogatstva Hrvatske. To je područje rijeke Cetine od Trilja koje se kanjonskom dolinom pruža do ušća Cetine kraj Omiša. Sigurni smo da je takav stupanj vrijednosti ovog područja vrlo velik zbog svoje ljepote, monumentalnosti, bogatstva i dosadašnje neuništivosti prirode. Rijeka Cetina je na svom putu oblikovala i oblikuje okolni krš te je s pravom svrstavamo u krške rijeke. Na svom toku je u donjem dijelu formirala veličanstveni kanjon, koji se na pojedinim mjestima donjeg toka rijeke širi, negdje smanjuje, da bi na samom ušću kod

¹³ Gradska knjižnica Omiš, <https://www.knjiznica-omis.hr/povijest.php?linkid=3> (27.03.2023.)

proboja rijeke u more, poprimio ogromne dimenzije gledajući iz perspektive grada Omiša. Sagledavajući cjelokupni prostor kanjona Cetine vidimo da je to vrlo prostrano područje Dalmatinske zagore i priobalja, velikim dijelom prirodno i nenarušeno, ali na pojedinim dijelovima kultivirano u blizini pojedinih sela. Ovo područje ima svoj odgojno- obrazovni potencijal zbog mogućnosti prezentacije geoloških i prirodoslovnih fenomena. Također ovaj prostor ima svoje mnogobrojne kulturno- povijesne značajke (Tvrđava Starigrad- poznata Omiška fortica, crkvice Sv. Rok i Sv. Duh, tvrđava Peovica/ Mirabella /, ruševine starog Oneuma- Omiša itd.) Turističko- rekreacijske vrijednosti i mogućnosti ovog područja su izuzetno velike. Nabrojiti ćemo samo neke od njih: rafting, plovljenje kanuima, poznata izletišta-Radmanove mlinice i Kaštel Slanica (ugostiteljske aktivnosti u blizini rijeke i u kanjonu te ponuda ribljih i riječnih specijaliteta (pastrve, jegulje, riječni rakovi), planinarenje, sportsko penjanje, teniska igrališta, pješačke staze, planinski biciklizam, izlet na vrlo lijepe vodopade Velika Gubavica i Mala Gubavica itd. (Pešić,2006:18)

Slika 4. Kanjon Cetine

Izvor: Punkufer,2023. Polumaraton Omiš. Punkufer,2023. Dostupno:

<https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/aktualno/kada-50-posto-znaci-100-posto-dodjite-na-omiski-%20polumaraton-i-udahnite-100-posto-omisa---679900.html> Preuzeto: 27.03.2023.

Ušće Cetine - poplavne livade, močvarni predjeli, rukavci rijeke Cetine izuzetno su stanište i mrijestilište ribljeg svijeta. Ovakav prostor pruža idealne temperature, klimatske, biološke i kemijske uvjete za život i razvoj mnogih ribljih vrsta i njihovih larvalnih stadija. Ihtiofaunu sačinjavaju ove vrste: slatkovodne- Jezerska pastrva (*Salmo trutta m. lacustris*), Jegulja (*Anguilla anguilla*), morske i bočate - cipal glavaš (*Mugil cephalus*), cipal zlatar (*Mugil auratus*), srdela (*Sardina pilchardus*), inćun (*Engraulis encrasicolus*), gira oblica (*Spicara smaris*), ovčica (*Lithognathus mormyrus*), lubin (*Dicentrarchus labrax*), zubatac (*Dentex dentex*), gavun (*Atherina hepsetus*), itd.

Ekosistem kanjona Cetine se odlikuje specijalnim klimatskim uvjetima pogodnim za bujan rast vegetacije i odličan razvoj riječne flore i faune. Cjelokupni kanjon je jedinstvena i nedjeljiva cjelina. Treba posebno naglasiti vodopade i nekad veličanstveni vodopad Gubavica koji zbog regulacije vode hidroelektranama nema tako zadivljujući izgled. Argumenti vrijednosti ovoga prostora su lijepa, raznolika, mnogobrojna humidna bujna flora, bogatstvo životinjskog svijeta (mnogo vodozemaca, raznolike ptice, mali sisavci poput vjeverica, u zadnje vrijeme i vukovi, raznolike vrste riba, beskralješnjaka, kukaca itd...) te cjelokupni ekosistem estetski, krajobrazno i ekološki vrijedan. Također, rezimirajmo još jednom – povijesne vrijednosti (blizina starog Omiša, više tvrđava, blizina prostora povijesne Poljičke republike) i odgojno obrazovne vrijednosti (mogućnost obrazovanja u prirodi). (Pešić,2006:21)

Omiška Dinara je prirodni nastavak Babnjače kao jednog od ogranaka Mosora na poljičkoj strani grada Omiša. Omišku Dinaru još zovu i Primorska Dinara jer za razliku od Dinare koja se prostire od Knina pa do Aržanova ona je smještena uz more. Ona predstavlja ogromni i impozantni kameni masiv, sa strmim padinama. Duga je oko 15 kilometara. Na svojoj zapadnoj strani zajedno s Babnjačom formira kanjon rijeke Cetine tzv "vrata Kanjona" izdižući se od 0 metara do 250 m nad morem. Bliže Biokovu visina joj se smanjuje. Cijeli oblik krškog krajolika Omiške Dinare i njen reljef pridonose izgledu krajolika kraj Omiša pa ima i estetsko značenje. Ovakav je krajolik zanimljiv ne samo geološki već i povijesno, etnološki i kulturno- zemljopisno. Značenje prirodnih geoloških spomenika kao što su planinski predjeli nastalih kroz dugu Zemljinu prošlost bazira se na tome što takvi krajolici i njihova bio- i geo- raznolikost daju karakteristično obilježje izgledu krajolika u kojem se nalaze takvi krajolici poput Omiške Dinare daju bakterijskom, fungalom,

biljnom i životinjskom svijetu životne prostore tj. biotope u kojima mogu egzistirati i uspješno rasti. Također im omogućuju da se razviju u svojoj raznolikosti i specifičnosti do neslućenih razmjera. Za Omišku Dinaru tu su značajne planinske biljke i planinska fauna. Omiška Dinara spada u Dinarsko gorje (Dinarske planine) , a to je planinski kompleks nazvan po planini Dinari koji obuhvaća najveći dio planinskog prostora Republike Hrvatske. Omiška Dinara je karakterizirana izrazitim kršom na karbonatnim stijenama. Karakteristike njenog krša su postojanje škrapa i škrapara, ponikava ili vrtača te pola u kršu. Sastav stijena Omiške Dinare čine paleogeni klastiti (fliš). Na sjeveroistočnom rubu protežu se reverzni rasjedni i navlake. Zapadni dio Omiške Dinare čine smeđa tla na vapnencima i dolomitima, vapnenačko-dolomitna crnica te krpe crvenice i litosol (kamenjar). Središnji i južni dio čine lesivirana tla (isprana tla) i pseudoglejna tla. (Pešić,2006:22)

3. ODREDNICE TURIZMA GRADA OMIŠA

U ovom poglavlju ćemo analizirati i opisati odrednice turizma grada Omiša prema broju turista koji posjećuju grad Omiš, motivima dolaska turista, te ćemo navesti glavne vrste turizma u gradu Omišu. Također je napravljena i SWOT analiza trenutnog stanja. Pomoću navedenih odrednica turizma, prijedlog kulturno- gastronomskog događaja (o kojemu ću više u sljedećem poglavlju) lakše ćemo pozicionirati na tržište tako da ponuda što više odgovara potražnji i potrebama turista.

3.1. BROJ TURISTA GRADA OMIŠA (dolasci i noćenja)

„Kao i na cijeloj obali, turistički dolasci i noćenja na području Grada Omiša u neprekidnom su porastu. Tako je u 2018. godini na području Grada Omiša ostvareno 159.454 registrirana dolazaka te 990.513 noćenja, u odnosu na 2016. godinu kad je na ovom području zabilježeno 832.671 noćenje, što predstavlja rast u broju noćenja od 16 posto samo u tom trogodišnjem razdoblju. Turistički promet koncentriran je na uskom obalnom pojasu. U sedam obalnih naselja ostvareno je u 2018. godini 92 posto turističkih noćenja, od čega najveći dio u samom Omišu, potom u Stanićima, Mimicama i Lokvi Rogoznici. Kao i u većini destinacija Splitske i Makarske rivijere, najveći udio turističkih dolazaka i noćenja ostvaruje se u obiteljskom smještaju s obzirom da upravo taj smještaj prevladava u strukturi komercijalnih smještajnih kapaciteta.“ (Boranić Živoder et al.,2020 :17)

U 2018. godini ostvareno je 92.825 dolazaka (58 %) u obiteljskom smještaju, odnosno 686.071 (69%) svih noćenja. Nakon obiteljskog smještaja, turisti biraju kampove, a tek onda hotele. 97% ukupnih noćenja ostvaruju strani turisti. Turisti iz Njemačke, Češke, Slovačke i Poljske ostvaruju 62% noćenja. Turisti iz 57 različitih zemalja, privučeni sadržajima i aktivnostima koje nudi Omiš ostvaruju 17% noćenja. U Omišu je i dalje dosta izražena sezonalnost što govore brojke da je 2018. u srpnju i kolovozu ostvareno 69,4% turističko prometa, dok je u lipnju ostvareno 11,7%, a u rujnu 10,5%.(Boranić Živoder et al.,2020)

3.2. MOTIVI DOLASKA TURISTA U GRAD OMIŠ

Danas se putovanja doživljaju kao mogućnosti za 'promjene' i osobni napredak u fizičkom, mentalnom i duhovnom smislu. Uranjanje u život lokalne zajednice, potraga za autentičnošću i transformacijom sve se više spominju kao važni elementi putovanja. Trenuci s putovanja dijele se s prijateljima i sa zajednicom (tzv. 'instagramable' moments). Izražena je potreba za zdravim životom pa aktivni odmor, šetnje, wellness i sport čine nezaobilazni dio na putovanju. Konačno, sve veća svijest o klimatskim promjenama i problemima zagađenja plastikom mijenjaju potrošače i čine ih odgovornima što vrednuju i u destinacijama koje posjećuju. Nekoliko je važnih obilježja koje opisuju suvremene kupce generalno, pa time i turističke potrošače:

1. Nedostatak vremena

Česti je izraz 'vremenom siromašni' kupci koji govore o nedostatku vremena i potrebi da putovanja ispunе brojna očekivanja, da odmori budu po mjeri jer se vrijeme ne može vratiti, ono je ograničeno i iznimno vrijedno.

2. Potraga za ravnotežom

Ubrzani život koji posebno obilježava tržište Europe stvara kupce koji trebaju više manjih i kratkih odmora na kojima mogu vratiti izgublenu životnu ravnotežu i koji će im pomoći da se nose s izazovima užurbanog života. Pri tome su posebno zanimljive rekreativne i sportske aktivnosti koje uz odmor duha omogućuju i vraćanje fizičke kondicije. Tome pomaže i boravak u prirodi, upoznavanje nečeg novog, mirno i tiho okruženje. Takva okruženja posebno su zanimljiva gostima koji dolaze iz gradskih i užurbanih sredina kojima onda boravak u prirodi i lagane aktivnosti čine protutežu svakodnevici kojoj se trebaju vratiti.

3. Proizvodi po mjeri kupaca

„Zbog velike segmentacije tržišta sve je izraženija potreba za proizvodima koji su prilagođeni specifičnim potrebama i interesima malih tržišnih segmenata. Interesi koje gosti njeguju u svakodnevnom životu proširuju se u destinacijama koje se posjećuju i u kojima žele doživjeti nešto novo iz područja koje ih zanima. To mogu biti novi gastronomski specijaliteti, nove staze za šetnje,

adrenalinski sportovi u novom i drugačijem okruženju, upoznavanje lokalnih običaja i slično. Zato je važno dobro upoznati različite tržišne segmente i njihove preferencije, bilo po dobi i drugim demografskim obilježjima bilo po njihovim specifičnim interesima.“ (Boranić Živoder et al.,2020 :68)

3.3. GLAVNE VRSTE TURIZMA U GRADU OMIŠU

Aktivni turizam ili aktivni odmor je nastao kao odgovor na monotoniju ritma svakodnevnog života. U aktivni turizam se ubrajaju cikloturizam, sportski i rekreativni turizam, adrenalinski ili pustolovni te nautički turizam.¹⁴

Ljudi danas izlaze iz svojih 'zona komfora' i to im sve više znači. Umjesto najma automobila, gledanja kroz stakla i zaslone mobitela oni žele 'uroniti u prirodu' i sjediniti se s prirodom kako bi osjetili svoj puls i kako bi se osjetili aktivnima. Žele promatrati osebujne krajolike neke destinacije, družiti se s domaćinima koji ih mogu odvesti na mjesta koja često nisu u turističkim vodičima. Dok uživaju u aktivnom odmoru žele upijati i nova znanja o specifičnostima destinacije, nekim prirodnim obilježjima i resursima, najčešće od strane lokalnih i stručnih vodiča. Vole i otkrivati mjesta koja drugi nisu otkrili, na kojima drugi nisu bili, odvajati se od gužvi kako bi uspjeli vidjeti nešto novo i drugačije. Aktivni turisti uglavnom su ne samo obrazovani turisti koji brinu o svom zdravlju i izgledu već su i osviješteni turisti koji razumiju potrebu čuvanja okoliša, lokalnu zajednicu i koje negativne posljedice mogu donijeti neodgovorni turisti. Prate trendove, ponašaju se odgovorno i u svojim životima te to očekuju od sebe i u destinacijama u koje putuju. Generalno se može reći kako potreba za aktivnim odmorom iz godinu u godinu raste poticana rastom svijesti o potrebi čuvanja vlastitog zdravlja kao i o potrebi čuvanja 'zdravlja' planete i održivosti destinacija, njihovih okolišnih resursa i lokalne zajednice bez koje nije moguć cjelovit turistički doživljaj. (Boranić Živoder et al., 2020)

¹⁴ Aktivni odmor, <https://www.cimerfraj.hr/aktivni-odmor> (11.05.2023)

Tablica 1. Ponuda adrenalinskih doživljaja na području Omiša

Biciklizam	Brdske biciklističke staze, uz kanjon rijeke Cetine i regiju Poljica.
Zipline	Vožnja po žicama dugim 2 kilometra, 100m iznad kanjona rijeke Cetine.
Tematske staze	Dugačke tematske staze kojima se može doći do vrhova okolnih planina, starih utvrda koje su koristili gusari i vidikovaca.
Rafting na Cetini	Rafting na rijeci Cetini je više od dva desetljeća u turističkoj ponudi Omiša. Postoji više riječnih ruta, neke su prilagođene obitelji s djecom pa su to mirniji dijelovi rijeke, dok su druge namijenjene onima koji su spremni za više adrenalina jer su ti dijelovi rijeke brzi te je prelazak preko takvih riječnih brzaca zahtjevniji
Kajaking na Cetini	Uz pratnju vodiča, u kajacima koji mogu biti jednosjedi ili dvosjedi, obilazi se i istražuje rijeka Cetina.
Kanjoning	Adrenalinsko iskustvo koje uključuje šetnju kroz i uz rijeku Cetinu, kupanje u rijeci kao i svladavanje riječnih brzaca.
Ronjenje	Omiš posjeduje mnogobrojne plaže i uvale koje pružaju mogućnost istraživanja plitkih podmorskih ravnica ali i dubokih skrivenih hridi.
Slobodno penjanje	Omiš je poznato odredište za slobodno penjanje i privlači penjače iz cijelog svijeta da se okušaju u penjanju omiškim stijenama.

Paraglajding	Aktivnost tijekom koje se skače u more s planine. Zahvaljujući svojoj lokaciji i planinama koje ga okružuju grad Omiš može ponuditi ovu aktivnost.
Ferata	Osigurani planinarski put koji vodi do utvrde Fortica koji počinje u samom centru staroga grada. Sa Fortice se pruža pogled na brojne dalmatinske otoke i grad Omiš.

Izvor: Samostalna izrada prema TZ Omiš, 2023. Visit Omiš: aktivni odmor.

Dostupno na : <https://www.visitomis.hr/aktivni-odmor> Preuzeto : 11.05.2023.

„**Kulturni turizam** smatra se turizmom specijalnih interesa te se za potrebe izrade ove strategije, a na temelju detaljnog pregleda literature, definira kao posjete osoba izvan njihovog stalnog mjesta boravka motivirane u cijelosti ili djelomično interesom za povijest, umjetnost, naslijeđe ili stil života lokaliteta, regije, grupe ili institucije. Tom definicijom kultura obuhvaća i tzv. opipljivu kulturu – muzeje, galerije, koncerte, kazališta, spomenike i povijesne lokalitete, ali i neopipljivu kulturu poput običaja i tradicije, u skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnog dobra (Narodne novine 1999.) koji pod zaštitu stavljaju nepokretna, pokretna i nematerijalna kulturna dobra. Istovremeno, po definiciji, da bi se turisti smatrali kulturnim turistima, oni bar djelomično moraju biti motivirani željom da sudjeluju u kulturnim aktivnostima.“(Strategija razvoja kulturnog turizma, 2003:5)

Kao i aktivni odmor kulturni turizam se nadovezuje na svaki boravak u destinacijama, a ovisno o interesima pojedinaca, on postaje i sve veći motiv putovanja. S rastom obrazovanja i kupovne moći i ovaj oblik turizma doživljava kontinuirani rast interesa. Trendovi u području ovog proizvoda govore o potrebi inovativne prezentacije i originalnosti, izvornosti, mogućnosti uključivanja gostiju u različite kulturne doživljaje kako bi kulturno naslijeđe mogli doživjeti sa svim osjetilima i 'uronili' u lokalnu kulturu. I broj turista koji su motivirani kulturnim atrakcijama neprekidno raste s obrazovanjem i kupovnom moći. (Boranić Živoder et al., 2020)

„Odmorišni turizam- ljetni odmorišni turizam vezan je za turistički proizvod sunca i mora, te ga je moguće definirati kao selektivni oblik motiviran odmorom u destinacijama uz morsku obalu u vrijeme kada je poželjno rekreacijsko korištenje mora kao ključne atrakcije tog proizvoda.“ (Čorak;Mikačić,2006:1)

'Sunce i more' odmor je odmor u kojem postoji ogromna konkurencija. Destinacije na području ovog proizvoda zbog toga nastoje odmorišni turizam nadopuniti drugim sadržajima u destinaciji, dodavati sadržaje koje ovaj odmor čine atraktivnijima. To mogu biti različite aktivnosti na moru, od sportova do doživljaja koji proizlaze iz nekih prirodnih specifičnosti. Za Omiš, kao među ostalim, destinaciju aktivnog odmora ovaj se proizvod može nadopuniti različitim aktivnostima na vodi koje sa aktivnostima 'na kopnu' mogu stvarati široku paletu mogućnosti za različite dobne skupine i interese. (Boranić Živoder et al.,2020)

Tablica 2. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Ugodna klima i čisto more• Živopisan i očuvan okoliš• Spoj planina, mora i rijeke• Dobra prometna povezanost i lokacija• Živopisan i očuvan okoliš• Prirodne ljepote• Veliki izbor raznovrsnih plaža	<ul style="list-style-type: none">• Needuciranost iznajmljivača• Slaba gastro ponuda• Loša ponuda za mlade• Prometna infrastruktura (nema dovoljno parkinga, česte i velike gužve na magistrali)• Gosti niske kupovne moći (pasivni odmor)
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• Seoski turizam u Zagori• Biciklističke staze uz more• Bolje iskorištavanje rijeke Cetine• Bogata gastro ponuda s naglaskom na domaće specijalitete• Uspinjača koja će voditi do tvrđave Fortice• Uređenje Fošala i Starog grada	<ul style="list-style-type: none">• Manjak financijskih sredstava• Loša organizacija lokalne vlasti• Više vremenske prilike• Izostanak ulaganja

Izvor: autorica

4. PRIJEDLOG KULTURNO- GASTRONOMSKOG DOGAĐAJA

Kulturni turizam obuhvaća široku paletu motiva, od onih koji putuju zbog upoznavanja kulture, povijest i umjetnosti, do onih koji žele aktivno 'uroniti' u kulturu života i rada neke zajednice. Kulturni sadržaji pokreću sve dobne skupine, a s rastom prihoda i obrazovanja potražnja za proizvodima kulturnog turizma neprekidno raste. Po procjenama smatra se da oko 40% svih međunarodnih putovanja sadrži određene sastavnice kulture. Kada govorimo o Omišu, najviše se misli na turizam događanja, baštine i gastronomski turizam. (Boranić Živoder et al.,2020)

Boranić Živoder et al (2020) smatra da gosti motivirani kulturnim sadržajima više putuju tijekom proljetnih i jesenskih mjeseci. Zanima ih sve što odražava lokalno kulturno nasljeđe, običaji, gastronomija, povijest, priče i legende. Suvremeni kulturni turisti cijene kvalitetnu interpretaciju, 'pričanje priča', sudjelovanje u različitim aktivnostima. Kultura gotovo uvijek čini dio putovanja bez obzira na motive, iako ova grupa gostiju ima više podgrupa: od onih koje pokreću kulturni sadržaji do onih kojima je to jedan od segmenta putovanja. Riječ je o gostima višeg obrazovanja i veće kupovne moći.

Prijedlog kulturno-gastronomskog događaja nudi proširenje turističke ponude grada Omiša a za lokaciju je odabrana Tvrđava Peovica/Mirabela zbog svoje strateške pozicije, panoramskog pogleda na grad i kanjon rijeke Cetine te naravno zbog blizine centru grada kako bi posjetiocima mogli lako i brzo stići do tvrđave. Također, tvrđava Peovica/Mirabela je mjesto radnje povijesnog događaja kojeg želimo prikazati stoga je bilo bitno prikazati što bliže povijesni događaj našim posjetiocima. Posjetiocima kulturno-gastronomskog događaja moći će isprobati i dio gastro ponude omiškog kraja te će izravno moći sudjelovati u rekonstrukciji gusarske pobune iz davne povijesti.

Slika 5. Tvrđava Peovica/ Mirabela

Izvor:AdvisorTravel,2023.Mirabella fortress. AdvisorTravel,2023.

Dostupno na:<https://en.advisor.travel/poi/Mirabella-Fortress-Peovica-21298> Preuzeto: 27.03.2023.

4.1. OPIS IDEJE

Ideja je oživjeti povijesni prizor jedne od gusarskih uzbuna za vrijeme napada Turaka na grad u 16. stoljeću. Kada su omiški branitelji s tvrđave Mirabele ugledali turske flote koje su se približavale u velikom broju, dosjetili su se da mogu iskoristiti kanjon Cetine i jeku koja se stvara u samom kanjonu prilikom jakih zvukova. Branitelji su vikali i pucali prema kanjonu Cetine te je pomoću jeke stvoren dojam da ih je znatno više. Na taj način su prestrašili Turke koji su odustali od bitke i povukli se iz kanjona. Turistički paket aranžman pod nazivom Gusarska uzbuna na Mirabeli je program oživljavanja povijesti koji sudionicima nudi jedinstveno iskustvo sudjelovanja u glumačkoj predstavi koja rekonstruira događaj uzbune na tvrđavi. Posjetioци su pod vodstvom glumaca i animatora koji će se pobrinuti da posjetioци budu uključeni u rekonstrukciju te da svojim sudjelovanjem pomognu oživjeti spomenuti povijesni događaj koji će im pružiti jedinstven i realan doživljaj. Također je u paket uključeno piće dobrodošlice kao i soparnik (tradicionalno jelo od

tijesta i blitve). Svi potrebni rekviziti, svjetlosni i zvučni efekti također su uključeni u paket koji nudimo. Sama predstava trajat će 45 minuta dok će ostalo vrijeme posjetioci moći uživati u panoramskom pogledu s tvrđave te ukusnim tradicionalnim jelima omiškoga kraja.

4.2. VREDNOVANJE I SELEKTIRANJE KULTURNO-TURISTIČKIH ZANIMLJIVOSTI

Tablica 3. Vrednovanje i selektiranje kulturno- turističkih zanimljivosti

Kulturna zanimljivost	Broj: postojećih (POS) i potencijalnih (POT) zanimljivosti	Procjena po ljestvici 5-1 Odlično (5) Prosječno (3) Loše (1)	Vjerojatnost razvoja unutar 1, 3 ili 5 godina
Stara Tvrđava	1 POS	1 POS : 5	1 POS: 5
Kostimirani događaj	1 POT	1 POT:5	1 POT: 3
Uprizorenje povijesne bitke	1 POT	1 POT: 5	1 POT:3
Etno hrana	1 POS, 1 POT	1 POS: 3 1 POT: 5	1 POS: 1 1 POT: 3
Prodavaonica antikviteta i starih obrta	1 POT	1 POT: 3	1 POT: 3

Izvor : autorica

4.3. POSLOVNI MODEL KULTURNO-TURISTIČKOG PROIZVODA

Segmenti korisnika - korisnici svih životnih dobi, obitelji s djecom, studenti. Školske ekscurzije, manje organizirane grupe. Žele iskusiti jedinstvenu avanturu i iskustvo, žele naučiti nešto novo, istraživati. Uživaju u zanimljivim povijesnim pričama i legendama te žele saznati što više o kulturi i baštini mjesta koje posjećuju jer su i sami ljubitelji kulture i povijesti.

Prijedlog vrijednosti- svojim kupcima želimo dati nezaboravno iskustvo, osjećaj sudjelovanja a kroz sudjelovanje, zabavu i uzbuđenje. Također ovim događajem doživjet će osjećaj zajedništva, sa prirodom kao i sa lokalnim stanovništvom.

Ključne aktivnosti- prije svega potrebna nam je dobro osmišljena marketing promidžba pomoću društvenih mreža i službene internetske stanice grada Omiša. Zatim, prodaja karata i organizacija samih animatora koji će voditi cijelu izvedbu. Moraju biti komunikativni, spremni za koordinaciju turista kako bi sve prošlo u najboljem redu, te kako bi svi turisti dobili svoju ulogu tijekom rekonstrukcije borbe. Također su nam potrebni rekviziti koji će pripomoći da rekonstrukcija bude što realnija (odjeća, replike oružja, zvučni i svjetlosni instrumenti..) Ekonomist koji vodi brigu o budžetu mora biti upućen i upoznat sa svim problemima i troškovima te biti odgovoran donositi prave odluke o troškovima događaja. Organizacija hrane iz restorana Radmanove mlinice mora biti na vrijeme dostavljena te se o tome moraju pobrinuti organizatori cateringa.

Odnos s kupcima - Kako bi navedeni kulturno- gastronomski događaj bio prepoznatljiv u pozitivnom smislu potrebno je komunicirati s korisnicima na ispravan način. Potrebno je dati jasne informacije, navesti cijene, točno i kronološki navesti što naš događaj nudi te paziti da naše poruke ne budu dvosmislene. Korisnicima je potrebno pristupati individualno i u pravo vrijeme. Također je bitna opuštenost i simpatičnost kao i prijateljski pristup bez predrasuda. Naglasak će svakako biti na nezaboravnom iskustvu koje nudimo našim korisnicima i svim benefitima koje nudi naš događaj (predivan prirodni ambijent, kulturna baština, autohtona hrana, oživljavanje povijesti..)

Kanali-komunikaciju s našim kupcima vršit ćemo putem društvenih mreža (Facebook i Instagram) na našim službenim stranicama kao i na stranicama grada Omiša. Potrebno je osmisliti i provesti digitalnu kampanju koja će biti usmjerena na mlađe grupe korisnika. Brošure s najbitnijim informacijama trebaju biti dostupne on-line dok će studenti dijeliti brošure po gradu i autobusima (Omiš- Split), također će Turistička zajednica grada Omiša promovirati navedeni događaj u komunikaciji s turistima ali i preko svoje web stranice.

Ključni partneri :

- Kulturno povijesna udruga Omiški gusari
- Restoran Radmanove mlinice – tradicionalna hrana i piće za naše posjetioce
- Peovica d.o.o. – održavanje čistoće
- Promet Split d.o.o. – usluge prijevoza od Splita do Omiša
- Turistička zajednica grada Omiša
- Gradonačelnik grada Omiša Ivo Tomasović

Također planiramo osigurati održivost projekta pomoću EU fondova kako bi se ova manifestacija mogla održavati svake godine.

Ključni resursi:

- Tvrđava Mirabela – utvrda od 4 kata s vidikovcem
- Replike odjeće i oružja iz toga vremena
- Tehničari za zvučnu i svjetlosnu opremu te postavljanje pozornice
- Ekonomist za upravljanje budžetom (kapital= poticaji iz EU fondova, dio kredit)
- Organizator animatora i informatora koji će sudjelovati na događaju (upute za turiste tijekom izvedbe)
- dostava hrane iz restorana Radmanove mlinice (prijetovoz, dekoracija stolova s hranom i pićem, posluživanje gostiju)

Tablica 4. Struktura troškva

FIKSNİ TROŠKOVI		VARIJABILNI TROŠKOVI	
Uporabna dozvola grada Omiša	1990,85 €	Catering Radmanove mlinice (hrana, piće i posluživanje)	1990,84 €
Plaće zaposlenika, animatora i organizatora	6636,14 €	Prijevoz turista	663,21 €
Priključak za struju (svjetlosni i zvučni efekti)	969,06 €		
Postavljanje pozornice (tehničari)	663,61 €		
Replika odjeće i oružja (kubure)	1327,23 €		

Izvor: autorica

Izvori prihoda - sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske koja pripomažu kulturnim zbivanjima a odnose se i na osiguravanje prostornih resursa fizičkim i pravnim osobama u području kulture te za rekonstrukciju, izgradnju, opremanje, adaptaciju i dodjelu tih prostora. Prihode ostvarujemo prodajom ulaznica koje iznose 30€ ali uključuju i degustaciju lokalne hrane i pića. Uz ulaznice, prodavati će se i suveniri kao vrsta dodatnog prihoda a time ćemo i samim posjetiteljima pružiti priliku da kupe suvenir za uspomenu. Što se tiče donacija i sponzorstva, tražiti ćemo ih od lokalnih poduzeća, organizacija i pojedinaca koji podržavaju kulturne događaje.

5. ZAKLJUČAK

Grad Omiš samom svojom geografskom pozicijom u podnožju Dinare, uz rijeku Cetinu i Jadransko more, turistima može pružiti mnogo. Zanimljiv spoj planine, mora i rijeke te kulturna baština i zanimljiva povijest mogu činiti vrlo zavidnu turističku ponudu koja pokriva želje turista različitih afiniteta. Međutim, smatram da kulturna ponuda grada Omiša iako bogata, nije prezentirana i iskorištena na kvalitetan način. Važno je razumjeti potrebe turista čija su očekivanja uz pomoć medija i interneta, sve veća te im na što maštovitiji način približiti kulturu lokaliteta grada Omiša. Turistima je potrebno ponuditi više od sunca i mora. Javlja se sve veća potreba za novim doživljajima, znanjima i iskustvima. Interakcija između turista i lokalnog stanovništva obogaćuje, omogućuje razmjenu ideja, ali i promiče međukulturalni dijalog koji je izrazito važan u današnje vrijeme. Prema swot analizi koja je u radu prikazana pomoću tablice, vidimo da je potrebno educirati iznajmljivače iz razloga što su u izravnom kontaktu s gostima, poboljšati prometnu infrastrukturu zbog toga što se uz svakodnevne gužve na magistrali ne može osigurati nesmetano prometovanje turista kao i lokalnog stanovništva koje za vrijeme turističke sezone ne može kvalitetno živjeti svoj svakodnevni život. Ono što je također važno spomenuti jest, manjak ulaganja i financijskih sredstava pomoću kojih se postojeća turistička ponuda može proširiti i unaprijediti. Uloga države mora biti aktivnija iz razloga što je razvoj turizma od velike važnosti za razvoj države, za njezin identitet i mjesto među Sredozemnim konkurentima konkurentima.

Turistički proizvod koji je predstavljen u obliku događaja vrlo je važan za turističku destinaciju upravo iz tog razloga što takav događaj može imati važnu ulogu u stvaranju identiteta destinacije, kao i njenog imidža. Također, može biti motiv zbog kojeg turist odluči posjetiti određenu destinaciju iz razloga što mu se nudi dodatni sadržaj. Događaj koji je razrađen na kvalitetan način može osigurati pozornost domaćih ali i stranih medija.

Kulturno- gastronomski događaj pod nazivom „Gusarska pobuna na Mirabeli“ koji je predstavljen u ovom radu, objedinio bi mnoge aspekte kulturnih i povijesnih, kao i prirodnih bogatstava grada Omiša, obogatio bi turističku ponudu te vjerujem da bi onime što nudi zasigurno privukao velik broj gostiju koji žele svoje putovanje obogatiti za jedno novo iskustvo. Proširio bi ponudu kulturnog turizma grada Omiša i time bi doprinio u razvoju novih grana turizma. Omogućio bi

obnovu, revitalizaciju tradicije, potaknuo bi veću participaciju lokalne zajednice uvođenjem novih i izazovnih djela a time bi zasigurno narastao osjećaj ponosa među stanovnicima u lokalnoj zajednici. Sama realizacija projekta može biti složen proces, pogotovo uz ranije navedene probleme sa financiranjem novih, inovativnih ideja, ali uz pravilno i detaljno planiranje te dobro predstavljen poslovni plan, može se očekivati uspješna provedba predstavljenog kulturno-gastronomskog događaja.

6. IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Marijana Lončar

Matični broj studenta: 1-132/19- MKI

Naslov rada: **Utjecaj prirodne i kulturne baštine na turističku ponudu Omiša: Primjer kulturno- gastronomskog događaja „Gusarska pobuna na Mirabeli“**

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada. Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum: 15.11.2023.

Potpis studenta:

Marijana Lončar

7. POPIS LITERATURE

Knjige i članci

1. Alduk, I. (2010). Srednjovjekovne tvrđave uz rijeku Cetinu. Zagreb : Ex- libris
2. Boranić Živoder, S., Tomljenović, R., Vodanović Lukić, I., Strateški plan razvoja turizma grada Omiša 2020-2030., Zagreb, 2020.
3. Čorak, S. ; Mikačić, V. (2006). Hrvatski turizam: plavo-bijelo-zeleno. Zagreb: Institut za turizam
4. Domljan, Ž. (2006). Omiš i Poljica. Zagreb: Naklada Ljevak
5. Kovačić, S. (1992). Nadžupska crkva Sv. Mihovila u Omišu. // Prilozi povijesti u Dalmaciji, Vol. 33 No.1,1992.
6. Pešić, N.(2006) Prirodne ljepote Omiša. //Ekološki glasnik: časopis o prirodi, 14 (2006),1-2;17-24
7. Ujević, M. (1957). Pomorska enciklopedija. Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ
8. Strategija razvoja kulturnog turizma-Vlada republike Hrvatske, Ministarstvo za turizam, Zagreb, 2003.

Internetski izvori

- 1.Grad Omiš, službene stranice,
<http://omis.hr/OGradu/Znamenitosti/tabid/59/Default.aspx> (16.02.2023)
2. Crkva Svetoga Roka- Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš,
<https://zupa-svmihovila-ark.hr/crkva-%20svetoga-roka/> (27.03.2023.)
3. Gospe od Karmela, franjevci- Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš,
<https://zupa-svmihovila-ark.hr/gospe-od-karmela-franjevci/> (27.03.2023.)

4. Crkvice Svete Marije – Gospe Snježne, Župa sv. Mihovila Arkandela Omiš,

<https://zupa-svmihovila-ark.hr/crkva-svete-marije-gospe-snjezne/> (27.03.2023.)

5. Baština, TZ Omiš,

<https://www.visitomis.hr/kulturna-i-prirodna-bastina?page=4> (27.03.2023.)

6. Kuhaona,

<http://www.kuhaona.com/2014/04/o-soparniku/> (27.03.2023.)

7. Gradski muzej Omiš,

<https://gradskimuzejomis.hr/> (27.03.2023.)

8. MDC-Hrvatski virtualni muzeji,

<https://hvm.mdc.hr/pinakoteka---muzej-franjevackog-samostana-omis%2C126/hr/crkvene-zbirke/> (27.03.2023.)

9. Gradska knjižnica Omiš,

<https://www.knjiznica-omis.hr/povijest.php?linkid=3> (27.03.2023.)

8. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slika 1. Grad Omiš.....	6
Slika 2. Prikaz grada Omiša na karti.....	8
Slika 3. Prikaz Festivala dalmatinskih klapa u Omišu.....	15
Slika 4. Kanjon Cetine	18
Slika 5. Tvrđava Peovica/ Mirabela.....	29
Tablica 1. Ponuda adrenalinskih doživljaja na području Omiša	24
Tablica 2. SWOT analiza	27
Tablica 3. Vrednovanje i selektiranje kulturno- turističkih zanimljivosti.....	30
Tablica 4. Struktura troškva.....	33

9. ŽIVOTOPIS

Marijana Lončar

Datum rođenja: 22/09/1996 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Žensko | **Telefonski broj:**

(+385) 0989169285 (Hrvatska) | **E-adresa:** rados497@gmail.com |

Adresa: 10000, Zagreb, Hrvatska (Trg Antuna Mihanovića 4)

● RADNO ISKUSTVO

2020 - 2021 Zagreb, Hrvatska

UREDSKI POSAO, ARHIVIRANJE CROATIA OSIGURANJE D.D.

Unošenje podataka u sustav, pripomoć kolegama iz tima. Kopiranje, uvezivanje i arhiviranje dokumenata.

2019 - 2020 Zagreb, Hrvatska

KORISNIČKA PODRŠKA ISKON INTERNET D.D.

Rad u timu i podrška u komunikaciji s korisnicima. Rad u CRM sustavu. Prodaja usluga putem telefona. Potpora timu u rješavanju upita korisnika.

2018 - 2019 Zagreb, Hrvatska

BILJETERKA HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE

Provjera karata, pomoć u smještanju publike u gledalište te održavanje reda i mira za vrijeme predstave. Rad u timu u kojemu važnu ulogu igraju vrijeme i koordinacija.

● OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

2019 - TRENUTAČNO Zaprešić, Hrvatska

STRUČNA PRVOSTUPNICA EKONOMIJE Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić

Adresa Vladimira Novaka 23, 10290, Zaprešić, Hrvatska

2011 - 2015 Zagreb, Hrvatska

SREDNJA STRUČNA SPREMA XI. gimnazija

● JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **HRVATSKI**

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLJSKI C2		C1	C1	C1	C1
NJEMAČKI A1		A1	A1	A1	A1
ŠPANJOLSKI B2		B1	B1	B1	B1

● DIGITALNE VJEŠTINE

Rad na računalu | Internet | Informacije i komunikacija (pretraživanje interneta) | Komunikacijski programi (Skype Zoom) | MS Office (Word Excel PowerPoint)

● DODATNE INFORMACIJE

KOMUNIKACIJSKE I MEĐULJUDSKE VJEŠTINE

Osobine Komunikativna, otvorena i pristupačna. Smatram se marljivom, odgovornom, pouzdanom i dosljednom te nastojim svoje obaveze izvršiti u zadanom roku.

VOZAČKA DOZVOLA

Vozačka dozvola: B|